

การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Analysis of Factors and Indicators of Teacher Roles for Student

Learning in the 21st Century

สมชนก ลาดาดก¹ และ วรณี แกมเกต^{2*}

Somchanok Ladadok¹ and Wannee Kaemkate^{2*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ ครูผู้อำนวยความสะดวก ครูผู้แนะแนวทาง และครูผู้ร่วมเรียนรู้ โดยแต่ละองค์ประกอบมีตัวบ่งชี้ดังนี้ 1) บทบาทครูผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน 2) การจัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนให้เหมาะสม และ 3) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอน 2) บทบาทครูผู้แนะแนวทาง (coach) มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 4 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การชี้แนะแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง 2) การถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด 3) การมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และ 4) การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน 3) บทบาทครูเป็นผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator) มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ความใจกว้างและเปิดโอกาสรับความรู้ใหม่ 2) การร่วมมือและแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น และ 3) การเรียนรู้และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

คำสำคัญ : ตัวบ่งชี้, บทบาทครู, การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

¹ นิสิตมหบัณฑิตสาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Graduate Student of Educational Research Methodology Division, Department of Educational Research and Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University, E-mail: jsomchanok@gmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Lecturer of Educational Research Methodology Division, Department of Educational Research and Psychology, Faculty of Education, Chulalongkorn University, E-mail: wannee.k@gmail.com

* Corresponding author

Abstract

The purpose of this study was to analyze the factors and indicators of teacher roles for student learning in the 21st century. This study was the qualitative study by synthesis the documents and previous researches and collecting data from 10 educational experts via interviews. The data were analyzed by content analysis. Research result was teacher roles for student learning in the 21st century consisted of 3 factors covering 10 indicators. Factor 1 Facilitator measured by 3 indicators consisted of the learning design, the atmosphere management, and the learning integration. Next, Factor 2 Coach measured by 4 indicators consisted of coaching the student self-learning, stimulating with the questions, teaching ability, and observing the students' behavior. Finally, Factor 3 Co-learner/Co-investigator covering 3 indicators consisted of being open minded, collaborating and exchanging the knowledge, and acquiring knowledge.

Keywords: indicators, teacher roles, student learning in the 21st century

บทนำ

คุณภาพการศึกษาถูกสะท้อนมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นจากคุณภาพของผู้บริหารในการสร้างและดำเนินการนโยบายทางการศึกษา คุณภาพนักเรียนผ่านทางผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการสอบแข่งขัน และผลการคัดเลือก และคุณภาพครูผ่านการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับนักเรียน ซึ่งคุณภาพครูเป็นหนึ่งในตัวบ่งชี้สำคัญของคุณภาพการศึกษา เนื่องจากครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดและถ่ายทอดความรู้ สร้างรูปแบบการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียน อาจกล่าวได้ว่าคุณภาพครู คือ ภาพสะท้อนจากคุณภาพนักเรียน ครูมีความรู้หรือกระบวนการคิดในรูปแบบลักษณะใด นักเรียนจะได้รับการถ่ายทอดในลักษณะเดียวกัน ดังนั้นครูจึงเป็นหัวใจของการพัฒนานักเรียน โดยคุณลักษณะที่สำคัญที่จะช่วยส่งผลทำให้เกิดคุณภาพครูที่ดีมีหลายประการ เช่น ความใฝ่รู้ การพัฒนาตนเอง การมีความรัก ความเมตตาและปรารถนาดีต่อผู้เรียน ความทุ่มเทและเสียสละ การทำงานเต็มศักยภาพ ความภาคภูมิใจต่อวิชาชีพ และการมีจิตวิญญาณความเป็นครูและมีทัศนคติที่ดี แต่ในสภาพปัจจุบันคุณภาพครู โดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2559) กล่าวถึงปัญหาการจัดการศึกษาของไทย ในส่วนของปัญหาของคุณภาพครูในปัจจุบัน ที่ครูมีลักษณะที่ยังไม่เต็มประสิทธิภาพ ครูขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งการมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการทำหน้าที่ครู จากการทำงานนอกเหนืองานสอน ความไม่เพียงพอของครูต่อผู้เรียน การขาดทักษะด้าน ICT การขาดความเชี่ยวชาญด้านทักษะการสอนและความเป็นครู การขาดอิสระในการจัดการ และการสอนเนื้อหาของครูในปริมาณที่มาก (ภาสกรกร เรืองรอง และคณะ, 2556) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงขัดแย้งกับความคาดหวังของคุณภาพครูในแผนพัฒนาการศึกษาในฉบับต่าง ๆ

การพัฒนาคุณภาพครูจึงเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจในการปฏิรูปทางการศึกษามาตลอดระยะเวลากว่า 50 ปี จนกระทั่งถึงยุคที่การศึกษากำลังให้ความสำคัญกับการปฏิรูปการศึกษาเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ด้วยสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเป็นยุคแห่งข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สังคมโลกกลายเป็นสังคมความรู้ (knowledge society) หรือสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning society) ครูหรือ

บุคลากรทางการศึกษาและองค์กรทางการศึกษาจึงต้องมีการปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) การเรียนการสอนต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันและอนาคต การปฏิรูปการศึกษาเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มีจุดเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นคุณภาพของผู้เรียน จึงทำให้บทบาทของครูเปลี่ยนแปลงจากครูผู้สอน ผู้ให้ความรู้ ผู้อำนวยการ (facilitator) ผู้แนะแนวทาง (guide/coach) และผู้ร่วมเรียนรู้หรือครูผู้ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator) (Commitment to the Role of Teacher as a Facilitator of Learning, 2007; พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2558; อ่องจิต เมธยะประภาส, 2557) บทบาทของครูและนักเรียนในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทักษะคุณลักษณะ และรูปแบบการสอนเพื่อการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญของการศึกษา และการกำหนดนโยบายทางการศึกษาทั่วโลกได้ให้ความสนใจกับคุณภาพครูในด้านการพัฒนาการสอนแก่นักเรียน

ความท้าทายด้านการศึกษาในการเตรียมนักเรียนให้พร้อมกับการใช้ชีวิตในสังคมในศตวรรษที่ 21 เป็นเรื่องสำคัญของกระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของคนในสังคมอย่างทั่วถึง ครูจึงต้องมีความตื่นตัวในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 และ 19 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (learning skill) ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เด็กมีความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น เนื้อหาสาระวิชายังคงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคปัจจุบัน การเรียนรู้สาระวิชา (content หรือ subject matter) ควรเรียนรู้จากการค้นคว้าด้วยตนเองของนักเรียน โดยมีครูเป็นผู้ช่วยแนะ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าการเรียนรู้ของตนเองได้ เนื่องจากการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีจุดประสงค์ในการเตรียมคนออกไปทำงานที่ใช้ความรู้ (knowledge worker) และเป็นบุคคลที่พร้อมเรียนรู้ (learning person) ดังนั้น ครูจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ และในขณะเดียวกันก็ต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งไม่เหมือนการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 20 หรือ 19 (วิจารณ์ พานิช, 2556)

ด้วยบทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปจากครูผู้สอนเป็นครูบทบาทใหม่ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับคุณภาพของนักเรียนที่มีเป้าหมายในการพัฒนาให้มีความเป็นพลเมือง กล่าวคือ มีคุณลักษณะนิสัย/พฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีองค์ความรู้และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และมีทักษะการดำรงชีวิต ดังนั้นกล่าวได้ว่า “ผู้เรียน” เป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนา ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนคือนักเรียนยังไม่ได้รับการสนับสนุนทางด้านการเรียนให้สอดคล้อง ซึ่งเป็นผลมาจากบทบาทของครูที่เปลี่ยนแปลงไป และครูยังไม่สามารถแสดงบทบาทครูในการเอื้อต่อการสอนได้อย่างสมบูรณ์ การที่ครูได้เรียนรู้ลักษณะที่ครูบทบาทใหม่ควรมี จะทำให้ครูสามารถถ่ายทอดความรู้และทำหน้าที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ท้าทายแก่ครูในการจัดการห้องเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีคุณภาพสูงสุด (Ansari & Malik, 2013)

จากการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาในเรื่ององค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพราะจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาบทบาทครูให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

วิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (descriptive research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะคือ 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และ 2) การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

ระยะที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การดำเนินการในระยะที่ 1 เป็นการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีด้วยกันหลายบทบาท โดยมากที่สุด 9 อันดับแรก คือ ผู้พัฒนานักเรียน ผู้จัดการเรียนรู้และสนับสนุนชั้นเรียน ผู้อำนวยการความสะอาด ผู้ออกแบบและวางแผน ผู้เตรียมแหล่งเรียนรู้ ผู้นำทางความรู้ ผู้ให้คำปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน และผู้เรียนรู้ร่วม โดยมีรายละเอียดการสังเคราะห์ดังตาราง 1

ตาราง 1

บทบาทของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21	สุจริต เพียรชอบ (2537)	พิมพ์นธ์ เศษะคุปต์ (2558)	วิจารณ์ พานิช (2556)	Commitment to the role	Zeiger (2000)	Douglas (2007)	Hamer (2008)	Nola (2016)	Harrison & Killion (2007)
1. ผู้พัฒนานักเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. ผู้จัดการเรียนรู้และสนับสนุนชั้นเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. ผู้อำนวยการความสะอาด	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓
4. ผู้ออกแบบและวางแผน	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
5. ผู้เตรียมแหล่งเรียนรู้	✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓
6. ผู้นำทางความรู้	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓

ตาราง 1 (ต่อ)

บทบาทของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ในศตวรรษที่ 21	สุจิตต์ เพียรชอบ (2537)	พิมพันธ์ เตชะคุปต์ (2558)	วิจารณ์ พานิช (2556)	Commitment to the role	Zeiger (2000)	Douglas (2007)	Harmer (2008)	Nola (2016)	Harrison & Killion (2007)
7. ผู้ให้คำปรึกษา	✓			✓	✓		✓	✓	✓
8. ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน					✓	✓			✓
9. ผู้เรียนผู้ร่วม					✓		✓		✓
10. ผู้ประเมิน					✓		✓		
11. ทิวเตอร์					✓		✓		
12. ผู้พัฒนาสังคม	✓								
13. ผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรม	✓								
14. ผู้ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม	✓								
15. ผู้นำในโรงเรียน									✓

โดยการสังเคราะห์ข้างต้นสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามเครือข่าย P21 (Partnership for 21st century skills) ซึ่งได้พัฒนารอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความชำนาญ การและความรู้เท่าทันในด้านต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการทำงานและการดำเนินชีวิตกรอบแนวคิดที่เน้นผลลัพธ์ที่เกิดกับผู้เรียน (student outcomes) ในด้านความรู้สาระวิชาหลัก (core subjects) และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนที่หลากหลายด้าน รวมทั้งระบบสนับสนุนการเรียนรู้ ได้แก่ มาตรฐานและการประเมิน หลักสูตรและการเรียนการสอน การพัฒนาครู สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ก้าวข้าม “สาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” (21st century skills) ซึ่งครูจะเป็นผู้สอนไม่ได้ แต่ต้องให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูจะออกแบบการเรียนรู้ ฝึกฝนให้ตนเองเป็นโค้ช (coach) และอำนวยความสะดวก (facilitator) ในการเรียนรู้แบบ PBL (problem-based learning) ของนักเรียน ซึ่งสิ่งที่เป็นตัวช่วยของครูในการจัดการเรียนรู้คือ ชุมชนการเรียนรู้ ครูเพื่อศิษย์ (professional learning communities: PLC) เกิดจากการรวมตัวกันของครูเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานที่ของครูแต่ละคน (co-learner)

สืบเนื่องจากการสังเคราะห์บทบาทของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ครูควรมีบทบาทที่เปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้สอน (instructor) มาเป็นครูผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ผู้แนะนำแนวทาง

(coach) และผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator) โดยในแต่ละบทบาทของครู ผู้วิจัยได้สังเคราะห์คุณลักษณะของแต่ละบทบาท จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามตาราง 2

ตาราง 2

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในแต่ละบทบาท

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในแต่ละบทบาท	สุจิตต์ เพียรชอบ (2537)	วิจารณ์ พานิช (2555)	พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์ (2558)	Harden & Crosby (2000)	Zeiger (2000)	Commitment to the role of the teacher as a facilitator of learning (2007)	Harrison & Killion (2007)	Harmer (2008)	Robinson & Aronica (2009)	Trilling & Fadel (2009)	Faultkner (2016)	Fernando & Connie (2016)	Nola (2016)
1. บทบาทครูผู้อำนวยความสะดวก (facilitator)													
1.1 วางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓
1.2 จัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนให้เหมาะสม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓		✓
1.3 เชื่อมโยงความคิดและความรู้ในกิจกรรมการสอน	✓	✓	✓			✓	✓					✓	
1.4 มีทักษะการแก้ปัญหาที่ดี						✓	✓		✓		✓		
1.5 ประเมินทักษะของผู้เรียน		✓		✓	✓						✓		
1.6 มีความรอบรู้ในเนื้อหา	✓				✓		✓			✓			
1.7 เรียนรู้และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ									✓	✓			
1.8 ให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้เรียน		✓		✓				✓					
2. บทบาทครูผู้แนะนำแนวทาง (coach)													
2.1 มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้		✓	✓		✓	✓	✓	✓					
2.2 ชี้นำหรือแนะนำแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง		✓	✓			✓	✓	✓					
2.3 ถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด		✓	✓			✓	✓						
2.4 สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน				✓						✓	✓		
2.5 เรียนรู้และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ								✓					
2.6 เชื่อมโยงความคิดและความรู้ในกิจกรรมการเรียนการสอน			✓										
2.7 ให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงบวก								✓					
3. บทบาทครูเป็นผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator)													
3.1 ใจกว้างและเปิดโอกาสรับความรู้ใหม่							✓	✓	✓			✓	
3.2 ร่วมมือและแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น		✓						✓		✓			
3.3 เรียนรู้และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ							✓	✓	✓				

ตาราง 2 ผลการสังเคราะห์คุณลักษณะในแต่ละบทบาทของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คือ 1) ผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) 2) ผู้แนะนำแนวทาง (coach) และ 3) ผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator) ซึ่งได้กรอบแนวคิดเบื้องต้นได้ดังแผนภาพ 1

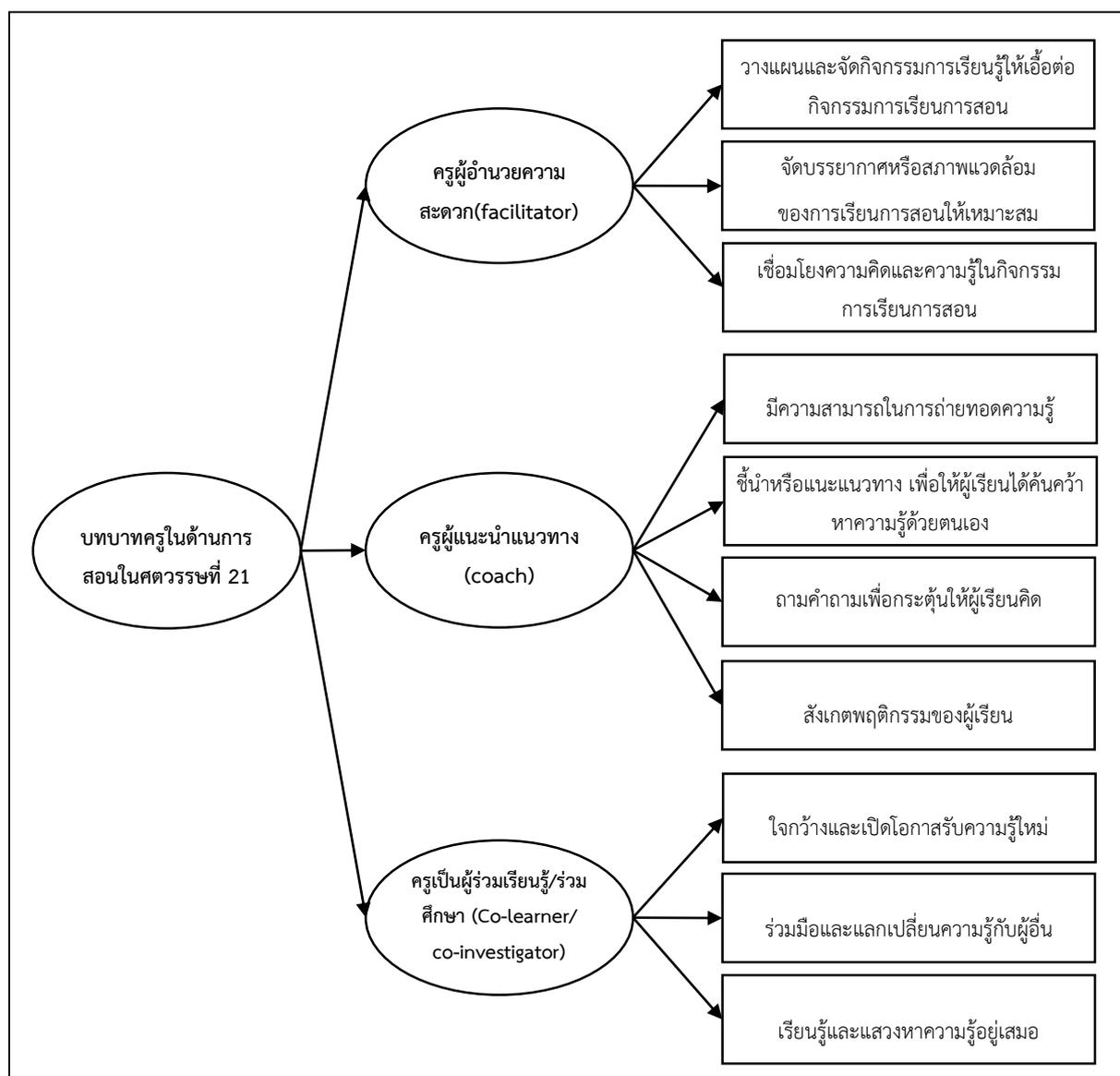
1) บทบาทครูผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) มีคุณลักษณะที่สัมพันธ์กันโดยเรียงตามลำดับ คือ วางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน จัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนให้เหมาะสม และเชื่อมโยงความคิดและความรู้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

2) บทบาทครูผู้แนะนำแนวทาง (coach) มีคุณลักษณะที่สัมพันธ์กันโดยเรียงตามลำดับ คือ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ชี้แนะหรือแนะแนวทาง เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

3) บทบาทครูเป็นผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator) มีคุณลักษณะที่สัมพันธ์กันโดยเรียงตามลำดับ คือ ใจกว้างและเปิดโอกาสรับความรู้ใหม่ ร่วมมือและแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น เรียนรู้และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัยเบื้องต้น

ผลการสังเคราะห์ข้างต้น ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวไปตรวจสอบความเหมาะสมในการพิจารณาคัดเลือกองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เชี่ยวชาญ ที่มีแนวทางการดำเนินการในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การวิจัยในระยะที่ 2 เป็นการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่มีการดำเนินการดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์ ความรู้ และความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เป็นอาจารย์หรือนักวิชาการที่มีความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 2) มีประสบการณ์ในการเป็นวิทยากรผู้บรรยาย ผู้เขียนบทความ หรือเข้าร่วมงานสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จากเกณฑ์การคัดเลือกนี้ ผู้วิจัยได้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อการพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำนวน 10 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานที่ทำงาน และตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้คุณลักษณะตามบทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 บทบาท และความคิดเห็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจากการนำเสนอองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ บทบาทครูผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) บทบาทครูผู้แนะนำแนวทาง (coach) และ บทบาทครูเป็นผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator) รายละเอียดดังแผนภาพ 2 โดยแต่ละบทบาทมีตัวบ่งชี้ และนิยามเชิงปฏิบัติการดังนี้

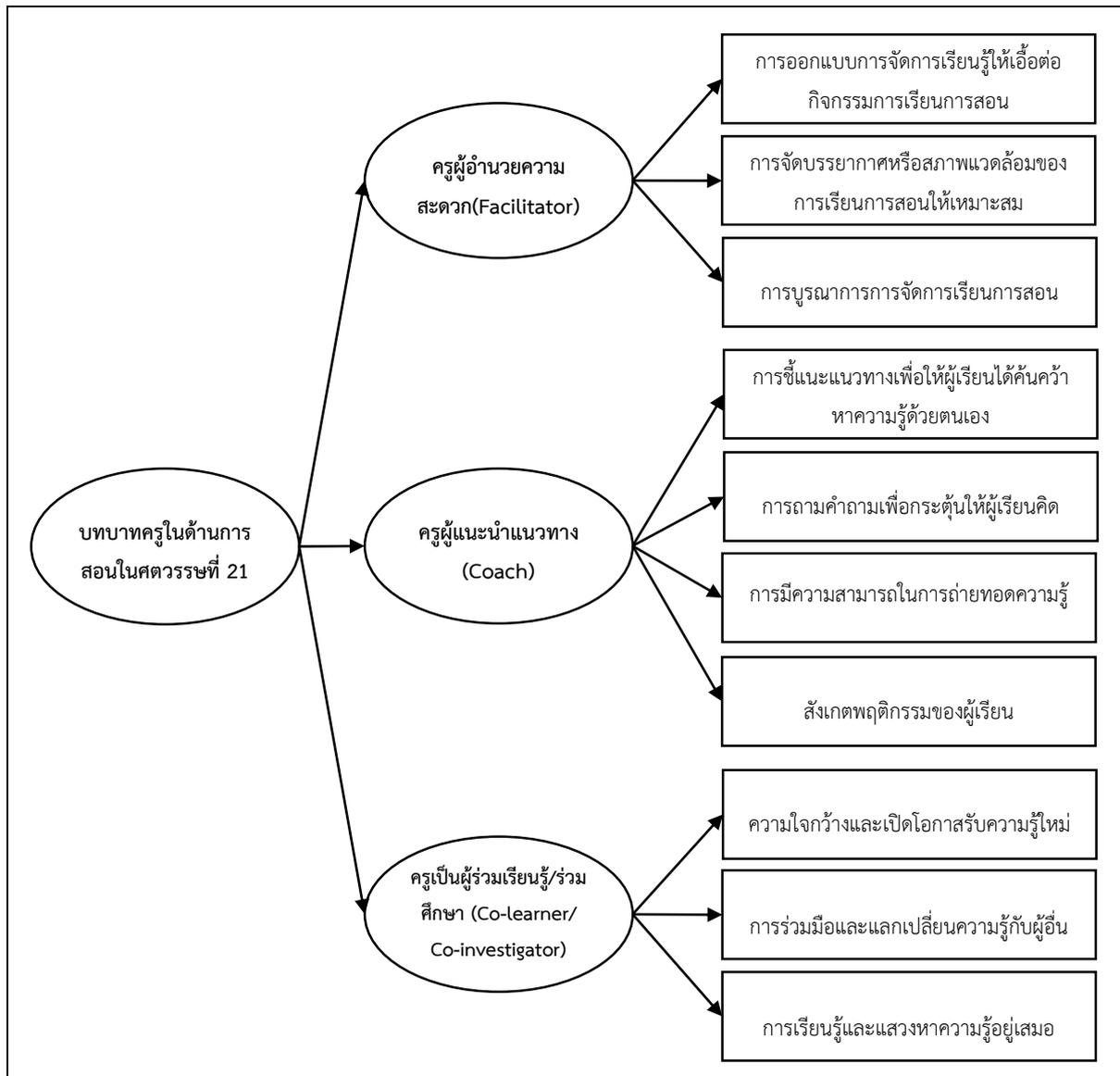
1. บทบาทครูผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน 2) การจัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนให้เหมาะสม และ 3) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอน

2. บทบาทครูผู้แนะนำแนวทาง (coach) มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 4 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) การชี้แนะแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง 2) การถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด 3) การมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และ 4) การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน

3. บทบาทครูเป็นผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator) มีตัวบ่งชี้ทั้งหมด 3 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย 1) ความใจกว้างและเปิดโอกาสรับความรู้ใหม่ 2) การร่วมมือและแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น และ 3) การเรียนรู้และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ

ภาพ 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

องค์ประกอบที่ 1 บทบาทครูผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) หมายถึง พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การเตรียมการสอน การเตรียมบรรยากาศชั้นเรียน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม โดยพิจารณาจาก 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1.1 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูเตรียม วางแผนการจัดรูปแบบการเรียนการสอน โดยวิเคราะห์จากบริบทแวดล้อม และความพร้อมของนักเรียน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

1.2 การจัดบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนให้เหมาะสม หมายถึง พฤติกรรมที่ครูจัดสภาพชั้นเรียน สร้างบรรยากาศ เตรียมทรัพยากร สื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้และบริบทของโรงเรียน รวมถึงการทำให้นักเรียนสามารถเลือกใช้สื่อดิจิทัลด้วยตนเองได้อย่างเหมาะสม

1.3 การบูรณาการการจัดการเรียนการสอน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูแสดงการเชื่อมโยงกิจกรรมหรือสิ่งที่สอน โดยใช้สิ่งใกล้ตัว สิ่งที่นักเรียนคุ้นเคย หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าใจในการเรียนการสอน

องค์ประกอบที่ 2 บทบาทครูผู้แนะนำแนวทาง (coach) หมายถึง พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน โดยจะคอยทำหน้าที่กระตุ้นนักเรียน เสนอทางเลือกต่าง ๆ ชี้แนะ แนะนำ และให้คำปรึกษา ทั้งด้านเนื้อหาและคุณธรรมจริยธรรม โดยพิจารณาจาก 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

2.1 การชี้แนะแนวทางเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่ครูแนะนำหรือชี้แนะให้นักเรียนคิดอย่างมีเหตุผล และค้นหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเท่าทันจากสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งที่ครูจัดเตรียมให้หรือนักเรียนค้นหาเอง โดยครูต้องรู้จักเลือกสรรและตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนค้นคว้าได้ถูกแหล่งและเอื้อประโยชน์ในการเรียนรู้

2.2 การถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด หมายถึง พฤติกรรมที่ครูตั้งคำถามเพื่อทำให้นักเรียนคิดตามอย่างมีเหตุผล และใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความสงสัย อยากรู้เพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่การหาคำตอบ

2.3 การมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง พฤติกรรมที่ครูสอน อธิบายรายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอน และสรุปความขมวดความรู้สุดท้ายเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติและเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์ และมีความเข้าใจเนื้อหาสาระที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2.4 การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน หมายถึง พฤติกรรมที่ครูสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนก่อนระหว่าง และหลังการทำกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อใช้ในการปรับกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับผู้เรียนรายบุคคล และใช้ในการประเมินผู้เรียน

องค์ประกอบที่ 3 บทบาทครูเป็นผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator) หมายถึง พฤติกรรมที่ครูปฏิบัติในการจัดรูปแบบการเรียนการสอน โดยครูเปิดใจยอมรับและเรียนรู้ไปพร้อมกับนักเรียน เพื่อนครู หรือจากปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน โดยพิจารณาจาก 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

3.1 ความใจกว้างและเปิดโอกาสรับความรู้ใหม่ หมายถึง พฤติกรรมที่ครูรับฟังความคิดเห็นการวิพากษ์ ยอมรับการประเมินการเรียนการสอนจากผู้อื่น และยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งเดิม และพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ เพื่อที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนในวิชา/ศาสตร์ของตนเอง

3.2 การร่วมมือและแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น หมายถึง พฤติกรรมที่ครูเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนกับผู้เรียน เพื่อนครู หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3.3 การเรียนรู้และแสวงหาความรู้อยู่เสมอ หมายถึง พฤติกรรมที่ครูศึกษาหาความรู้ ค้นคว้าสิ่งใหม่ พัฒนาต่อยอดความรู้เดิม และติดตามความรู้ที่ทันสมัยที่ไม่ใช่เพียงแคในวิชา/ศาสตร์ของตน แต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการเรียนการสอน

อภิปรายผล

องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ได้พัฒนาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ความรู้ และความสามารถที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เป็นผลให้เห็นข้อมูลในเชิงการปฏิบัติและมีความลึกซึ้งของข้อมูล ซึ่งอาจแสดงให้เห็นได้ว่าองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีความสอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะในบริบททางการศึกษาของประเทศไทย เนื่องจากกรอบแนวคิดเบื้องต้นในการวิจัยที่ได้สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า โดยส่วนมากเป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาจากต่างประเทศ ดังนั้น องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ จึงบ่งบอกถึงบทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในระดับสากลเมื่อได้รับการปรับแก้ตามข้อมูลที่ได้สัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงมีความเหมาะสมต่อบริบททางการศึกษาของไทยมากยิ่งขึ้นในเชิงของการปฏิบัติ

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของบทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ผู้อำนวยการอำนวยความสะดวก (facilitator) ผู้แนะนำแนวทาง (coach) และผู้ร่วมเรียนรู้/ร่วมศึกษา (co-learner/co-investigator) ซึ่งเปลี่ยนแปลงมาจากการมีบทบาทเป็นเพียงผู้สอน หรือผู้บรรยาย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบทบาทของครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นี้เป็นบทบาทที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้เพียงผู้ช่วยและให้การผลักดันให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เนื่องจากบทบาทของครูในศตวรรษที่ 21 ในเชิงการปฏิบัติที่ได้รับจากนักวิชาการทางการศึกษาหรือองค์กรต่างๆ (อาทิ Commitment to the role of the teacher as a facilitator of learning, 2007; Douglas, 2007; Nola, 2016) คือ การเป็นผู้ให้คำแนะนำในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน เป็นผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้หรือวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาหรือการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ และการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้องค์ประกอบ ตัวบ่งชี้ และนิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวัดระดับพฤติกรรมบทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้

2) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นี้ เป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทของครูในระดับโรงเรียน ดังนั้นเครื่องมือสำหรับการวัดระดับพฤติกรรมบทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำไปใช้ในระดับโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลในเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรได้รับการศึกษาถึงความตรงเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อจะสามารถรับรองคุณภาพองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยอาศัยข้อมูลในเชิงสถิติ เพื่อให้เครื่องมือที่ออกแบบจากองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นี้ มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2) องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 นี้ เป็นองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่ศึกษาในบริบทการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนเพียงอย่างเดียว องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ในการวิจัยในครั้งนี้ จึงเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในบริบทของโรงเรียนเท่านั้น การศึกษาในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ในบริบทของระดับการศึกษาอื่น ๆ อย่างในระดับอุดมศึกษา อาชีวศึกษา เป็นต้น หรือในการศึกษาครั้งต่อไปอาจเป็นการศึกษาในระดับโรงเรียนที่ได้ศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แยกย่อยไปตามระดับชั้น เพื่อให้ได้องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ที่เฉพาะต่อระดับการศึกษานั้น ๆ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21* (พิมพ์ครั้งที่ 2). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ภาสกร เรืองรอง, ประหยัด จิระวรพงศ์, วณิชชา แม่นยำ, วิลาวัลย์ สมยาโรน, ศรัณยู หมั่นเดช, และ ชไมพร ศรีสุราช. (2556). *เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21*. <https://hooahz.wordpress.com/tag/%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B9%83%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%B2%E0%B8%84%E0%B8%95/>
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสยามกัมมาจล

- สุจริต เพียรชอบ. (2537). *การมัธยมศึกษาในอนาคต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2559). *ปัญหาครู: ปัญหาที่รอการปฏิรูป*. <https://library2.parliament.go.th/ebook/content-issue/2559/hi2559-091.pdf>
- อ่องจิต เมธยะประภาส. (2557). *คุณลักษณะของครูและนักเรียนในศตวรรษที่ 21*. <http://www.plan.obec.go.th/download/tukmong/presen1.ppt>

ภาษาอังกฤษ

- Ansari, U., & Malik, S. K. (2013). Image of an effective teacher in 21st century classroom. *Journal of educational and instructional studies in the world*, 3(4), 61-68.
- Commitment to the role of the teacher as a facilitator of learning. (2007). *Characteristics of a 21st century classroom*. http://woulibrary.wou.edu.my/weko/eed502/Characteristics_of_a_21st_Century_Classroom.pdf
- Douglas, B. H. (2007). *Teaching by principles. An interactive approach to language* (3rd ed.). <https://dokumen.tips/documents/teaching-by-principles-h-douglas-brown-third-edition-2.html>
- Faulkner, S. L. (2016). *Poetry as method: Reporting research through verse*. Routledge.
- Fernando, M. R., & Connie, K. C. (2016). *Teaching and learning for the twenty-first century: Educational goals, policies, and curricula from six nations*. Harvard Education Press
- Harden, R. M., & Crosby, J. (2000). AMEE Guide No 20: The good teacher is more than a lecturer - the twelve roles of the teacher. *Medical Teacher*, 22(4), 334-347. <https://doi.org/10.1080/014215900409429>
- Harmer, J. (2007). *The practice of English language teaching*. http://www.beagroves.net/bgtd/handouts/index.php?dir=Books%2FEnglish+%26+TEFL%2FTEFL%2F&download=Jeremy_Harmer_The_Practice_of_English_Language_Teaching_4th_Edition_Longman_Handbooks_for_Language_Teachers.pdf
- Harrison, C., & Killion, J. (2007). Ten roles for teacher leaders. *Teachers as Leaders*, 65(1), 74-77. http://www.debbiewaggoner.com/uploads/1/2/9/9/12998469/ten_roles_for_teacher_leaders.pdf
- Nola, A. (2016). *The 7 roles of a teacher in the 21st century*. Eton Institute. <https://etoninstitute.com/blog/the-7-roles-of-a-teacher-in-the-21st-century>
- Robinson, K., & Aronica, L. (2009). *The Element: How Finding Your Passion Changes Everything*. Viking.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st century skills: Learning for life in our times*. Jossey-Bass

Zeiger, S. (2000). Teaching Peace: Lessons from a Peace Studies Curriculum of the Progressive Era. *Peace & Change*, 25(1), 53-70. <https://doi.org/10.1111/0149-0508.00141>